

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 21365/2022
22.02.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Звездане Луговац, председника већа, Драгане Маринковић, Иване Рађеновић, Владиславе Милићевић и Татјане Миљуш, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., коју заступа пуномоћник Небојша Суботић, адвокат из ..., против тужене Републике Србије, Привредни суд у Београду, коју заступа Државно правобранилаштво Београд, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж рр 172/22 од 05.10.2022. године, у седници одржаној 22.02.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж рр 172/22 од 05.10.2022. године, као изузетно дозвољеној.

ПРЕИНАЧУЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Београду Гж рр 172/22 од 05.10.2022. године и пресуда Другог основног суда у Београду Прр1 34/19 од 29.04.2022. године, тако што **СЕ ОДБИЈА** као неоснован тужбени захтев да се тужена обавезе да тужиоцу на име накнаде имовинске штете због повреде права на суђење у разумном року, исплати износ од 537.250,00 динара, са законском затезном каматом од 4.10.2019. године па до исплате и **одбија се** захтев тужиоца за накнаду трошкова парничног поступка.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужилац да туженој накнади трошкове целог поступка у износу од 60.000,00 динара, у року од 15 дана од дана пријема отправке пресуде.

Образложење

Пресудом Другог основног суда у Београду Прр1 34/19 од 29.04.2022. године, ставом првим изреке, усвојен је тужбени захтев и тужена је обавезана да тужиоцу због повреде права на суђење у разумном року на име накнаде имовинске штете исплати износ од 537.252,00 динара, са законском затезном каматом од 14.10.2019. године до исплате. Ставом другим изреке, тужена је обавезана да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 81.000,00 динара, са законском затезном каматом од дана извршности пресуде до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж рр 172/22 од 05.10.2022. године, ставом првим изреке, одбијена је жалба тужене и потврђена првостепена пресуда у ставу првом изреке. Ставом другим изреке, преиначено је решење о трошковима поступка, садржано у ставу другом изреке првостепене пресуде, тако што је тужена обавезана да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 63.000,00 динара. Ставом трећим изреке, одбијени су захтеви тужиоца и тужене за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужена је благовремено изјавила ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права, са предлогом да се о ревизији одлучи као о изузетно дозвољеној у смислу одредбе члана 404. Закона о парничном поступку.

По оцени Врховног касационог суда, у конкретном случају је потребно уједначавање судске праксе о одговорности Републике Србије за накнаду материјалне штете настале због неизвршења правноснажних судских одлука у поступку стечаја вођеним над стечајним дужником са већинским друштвеним или државним капиталом.

Из тог разлога, Врховни касациони суд је, применом одредбе члана 404. став 2. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 72/11... 18/20), одлучио као у ставу првом изреке.

Врховни касациони суд је испитао побјану пресуду, применом одредбе члана 408. ЗПП и утврдио да је ревизија тужене основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је био радник „Индустијом котрљајућих лежајева“ АД Београд (ИКЛ) и за обављени рад у периоду од 2001. до 2010. године зарада му није исплаћена. Решењем Привредног суда у Београду Ст 4155/2010 од 22.10.2010. године, отворен је стечајни поступак над „Индустијом котрљајућих лежајева“ АД Београд, и тужиоцу је признато потраживање у износу од 537.252,00 динара које је сврстано у трећи исплатни ред, при чему по извештају стечајног управника у трећем исплатном реду није било исплата нити ће их бити. Решењем Привредног суда у Београду Р4 Ст 1233/2018 од 11.07.2018. године, усвојен је приговор предлагача овде тужиоца и утврђено да му је повређено право на суђење у разумном року у предмету Привредног суда у Београду Ст 4155/10 и наложено стечајном судији да у року од 4 месеца предузме неопходне мере и радње како би се приступило уновчењу имовине стечајног дужника. Предузеће ИКЛ је располагало већинским друштвеним капиталом до 28.12.1999. године, а поступак својинске трансформације (приватизације) је окончан решењем од 15.11.2001. године, од када предузеће више није пословало са већинским друштвеним, односно државним капиталом. Решењем Владе Републике Србије од 07.02.2002. године, суспендовани су сви органи у предузећу ИКЛ и образован Одбор који ће обављати функције суспендованих органа управљања и одређен вршилац дужности директора који ће обављати функцију суспендованог органа.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је усвојио тужбени захтев, налазећи да тужилац има право на накнаду имовинске штете због

повреде права на суђење у разумном року коју је проузроковао Привредни суд за чије пропусте одговара тужена Република Србија, како по основу објективне одговорности из члана 31. став 3. Закона о заштити права на суђење у разумном року, и члана 58. Устава Републике Србије и члана 1. Протокола уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Другостепени суд је побијаном пресудом потврдио првостепену пресуду, наводећи да је у време на које се односи тужиочево потраживање држава имала 41,5% укупних акција тужиочевог послодавца све до 29.07.2005. године, када су акције продате на берзи, да је почев од фебруара 2002. године тужена управљала предузећем преко пословодних органа именованих наведеним решењем, те да је имала правну могућност да контролу успостављену решењем од 07.02.2002. године сукцесивно продужава до 2009. године. Како тужиочево потраживање по основу неисплаћених зарада датира из периода када је држава, по посебном пропису, суспендовала органе предузећа ИКЛ и када је њеним пословањем управљала преко органа именованих решењем Владе РС, закључио је да тужиочев послодавац, без обзира на структуру капитала, није био привредни субјекат независан од државе и из тог разлога, у овом случају, немогућност наплате признатог потраживања из радног односа из стечајне масе предузећа може да се доведе у везу са контролом државе над тужиочевим послодавцем и утврђеном повредом права на суђење у разумном року. Из тог разлога, држава тужиоцу одговара за штету по одредби члана 31. Закона о заштити права на суђење у разумном року.

По оцени Врховног касационог суда, побијана пресуда је заснована на погрешној примени материјалног права.

Према члану 31. Закона о заштити права на суђење у разумном року, странка може да поднесе тужбу против Републике Србије за накнаду имовинске штете изазване повредом права на суђење у разумном року у року од годину дана од када је стекла право на правично задовољење (став 1). Одговорност Републике Србије за имовинску штету изазвану повредом права на суђење у разумном року је објективна (став 3).

Република Србија одговара за материјалну штету насталу због потпуног или делимичног неизвршења правноснажних и извршних судских одлука, односно у стечају утврђених потраживања запослених из радног односа која су без њихове кривице остала неизвршена и у поступку стечаја вођеном над стечајним дужником са већинским друштвеним или државним капиталом, уз услов да је претходно утврђена повреда права на суђење у разумном року (Закључак усвојен на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда од 02.11.2018. године). Наведени правни закључак допуњен је на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда од 27.09.2019. године, тако да у погледу извршних дужника који не спадају у напред наведену категорију, већ се ради о физичким лицима или правним лицима која нису основана на бази друштвеног или државног капитала, свакако је нужно утврђивати узрочнопоследичну везу, између повреде права на суђење у разумном року и ненаплаћеног потраживања, те утврђивати да је управо искључиви разлог немогућности наплате тих потраживања неадекватно поступање суда. Нужно је доказати да је дужник у тренутку покретања поступка за наплату имао довољно новчаних средстава у имовини и да је поштујући редослед исплате могао да се наплати

да је суд ефикасно поступао и предузимао делотворне радње у циљу наплате прописане одговарајућим Законом о извршењу.

У конкретном случају тужилац није био у могућности да наплати своје потраживање према свом послодавцу – „Индустрији котрљајућих лежајева“ у стечајном поступку који је отворен решењем Привредног суда у Београду Ст 4155/2010 од 22.10.2010. године. У том тренутку стечајни дужник је предузеће са већинским уделом приватног капитала, а потраживање тужиоца из радног односа потиче из периода након приватизације предузећа. Сагласно пракси Европског суда за људска права (Маринковић против Србије, представка број 5353/11) Република Србија је одговорна за неизвршење пресуда донетих против предузећа са претежно друштвеним капиталом, док по пракси Уставног суда Републике Србије пропуст суда да намири потраживање признато у стечајном поступку против дужника са већинским друштвеним (државним) капиталом, представља повреду право на мирно уживање имовине зајемчено чланом 58. Устава Републике Србије (Уж 4541/2017 од 24.01.2019. године). Како према утврђеном чињеничном стању послодавац тужиоца није било предузеће са већинским друштвеним или државним капиталом у релевантном периоду, погрешан је закључак нижестепених судова да у овом случају постоји одговорност тужене за предметну штету. Наиме, само уколико се ради о предузећу са већинским друштвеним или државним капиталом, тада се у односу на дуговања тог привредног друштва конституишу и посебне обавезе Републике Србије везане за заштиту права на суђење у разумном року поводом ненамиреног потраживања у висини признатог потраживања у стечајном поступку. Уредбом о престанку важења Уредбе о обавезној производњи одређених производа и пружању услуга и о условима давања на привремено коришћење средстава предузећа („Службени гласник РС“, бр. 25 од 16. јуна 1997... 43/09), на основу које је донето решење Владе РС од 07.02.2002. године, предвиђено је да се мере на основу Уредбе могу предузимати до 30. новембра 2009. године, а мере предузете на основу ове уредбе престају најкасније 31. децембра 2009. године. До истека наведеног рока Одбор је био дужан да спроведе поступак избора органа предузећа. Из наведеног следи да тужена није остваривала фактичку контролу над предузећем ИКЛ у време отварања стечајног поступка (22.10.2010. године), па стога нема објективне одговорности тужене за имовинску штету изазвану повредом права на суђење у разумном року, нити је тужилац доказао да је искључиви разлог немогућности наплате потраживања неадекватно поступање суда, односно узрочно-последичну везу, између повреде права на суђење у разумном року и ненаплаћеног потраживања.

Из изложених разлога, Врховни касациони суд је одлуку као у ставу другом изреке донео применом одредбе члана 416. став 1. ЗПП.

Тужена је успела у поступку по ревизији, па јој на основу чланова 153. став 1, 154. 162. и 163. став 2. у вези члана 165. став 2. ЗПП припадају тражени трошкови целог поступка. Висина је одмерена на име тражених и одређених трошкова за састав одговора на тужбу од стране правобранилаштва и једног образложеног поднеска у износу од по 9.000,00 динара, приступ на једно неодржано рочиште у износу од 6.000,00 динара, за састав жалбе и ревизије у износу од по 18.000,00 динара, према Адвокатској тарифи важећој у време предузимања ових парничних радњи. Из тих разлога, Врховни касациони суд је одлучио као у ставу трећем изреке.

**Председник већа – судија
Звездана Лутовац, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић